

2193

9(47.925)

A-31

127/2
Կ. Ե. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ

9(47.925)

Բ-31

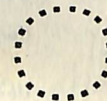
160

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

ԱՐՏԱԳՐՈՒԱՆ

ԹԵՈՂԻԿԻ «ՍՄԵՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ»Ի 1914Ի ՀԱՏՈՐԷՆ

12012

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

1914

Ժամանակագր. Պատմություն Հայոց

Անընդմիջաբար 9 տարի Բաղի դեղ իր հրատարակած «Բանասէր» պարբերականով եւ ազգային-պատմական իր բազմաթիւ երկասիրութիւններով ծանօթ բանասէր Կարապետ Յ. Բասմաչեան մեր հրատարակչին վրայ հանեցաւ Տաւրգոյցիս համար յաջկալէս պատրաստել այս յօդուածը որ, քէն ինքնին պարզ ցուցակագրութիւն մը, **Համառօտ Հայոց Պատմութիւն**ն է սակայն լիակատար՝ ժամանակագրական տրոհումներով եւ յայտնի պատմագէտներու ամենավերջին հետազոտութեան եւ ուսումնասիրութեան համեմատ կատարուած հետզոտումներով: Արդոյ յօդուածագիրը դուրս բողած է Հայոց Պատմութեան առասպելական եղանակի բոլոր իօխաններն ու քաղաւորները, զորս ամփոփած է վերջէն **Յաւելուած** խոնարհով անշատ զուլիսի մը մէջ:

ՆԱԽԱՀԱՅ ԵՐԶԱՆ

1. Ա. Ա.	}	Ժամանակակից Աշուր-ընաղիւրարայի (885—860 Ք. Ա.)
2. Արամէ Ա.		Ժամանակակից Սաղմանասար Բ.ի (860—824).
3. Սարգսուրէ Ա.	}	Շամշի-Ադադ Դ.ի (824—812).
4. Իշպուհնիշ		Ադադ-Նիրարի Գ.ի (812—783).
5. Մենուշ Ա.	}	Սաղմանասար Գ.ի (782—772).
6. Ինուշպուշ		Աշուր-ընաղիւրարայի Գ.ի (772—754).
7. Արգիշտի Ա.	}	Աշուր-ընիրարի (754—745).
8. Սարգսուրէ Բ.		Թագաւորութեան տարի Գ.ի (745—727).
9. Սարգսուրէ Բ. Ա.	}	Բէլիսարան-Բէլուցուրի (727) Ա
10. Ռուսա Ա.		Սաղմանասար Գ.ի (727—722).
11. Ռուսա Ա. Ա.	}	Սարգսնի (722—705).
12. Արգիշտի Բ.		Սենեքերիմի (705—681).
13. Ռուսա Բ.	}	Ասորդանի (681—668).
14. Էրիմէնաշ		Սարգանաբադի (668—625).

ՍԿՁԲՆԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԹԱԳԱՆՈՐՈՒԹԵԱՆ

1. Փրատափեռնէս կամ	}	Հայաստանի տէր կը դառնայ (Ք. Ա. 323).
2. Նեպոպոլիս		
3. Ռնաէս կամ	}	(322—301).
3/Րշրանէ կամ Երուանդ		

3. Արգուտէս կամ	}	(301).
Արգուարդ		
4. Արտաբազանէս կամ	}	(239—220 ?).
Արտաւազ		
5. Որոնտէս		(220 ?).

ԱՐՏԱԵԻՍԵԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ

1. Արտաքսիաս կամ Արտաշէս Ա.	6. Արտաւազ Գ. (56—34)
(Ք. Ա. 190—159).	7. Աղեքսանդր (34—31).
2. Արտաւազ Գ. (159—149).	8. Արտաշէս Բ. (30—20).
3. Տիգրան Ա. (149—123).	9. Տիգրան Գ. (20—12).
4. Արտաւազ Բ. = Արտաւազիստոս	10. Տիգրան Դ. } (Ք. Ա. 12—5. Ա
(123—94).	11. Երատո } 2—1 Ք. Ե).
5. Տիգրան Բ. = Մեծ Տիգրան (94—54).	12. Արտաւազ Դ. (Ք. Ա. 5—2).

ՕՏԱՐ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ

1. Արիորարդան (2 Ք. Ե.).	5. Արտաշէս Գ. = Ձենոն (18—34).
2. Արտաւազ Ե. (2—11).	6. Արշակ Ա. (34—35).
3. Տիգրան Ե. (11—14).	7. Միհրդատ (35—37 Ա 47—51).
4. Վնոն (16—17).	8. Հադադիստ (51—53).

ՀԱՅ - ԱՐԵԱԿՈՒՆԻՔ

1. Տրդատ Ա. (53—59 Ա 66—100).	13. Արտաւազ Զ. (252—261).
2. Տիգրան Զ. (60—62).	14. Խոսրով Բ. Կոտակ կամ Փոքր (331—339).
3. Աշխարհ (100—113).	15. Տիգրան (340—350).
4. Պարթիւնիստիս (113—114).	16. Արշակ Բ. (351—367).
5. Պարթիւնիստիս (116—117).	17. Պապ (369—374).
6. Վաղարշ Ա. (117—140).	18. Վաղարշատ (374—378).
7. Սոյմու (140—162 Ա 163—178).	19. Արշակ Գ. (378—389).
8. Բակուր (162—163).	20. Վաղարշակ (378—386).
9. Սանատրուկ (178—216).	21. Խոսրով Գ. (386—392 Ա 414—415).
10. Վաղարշ Բ. (178—217).	22. Վաղարշակ (392—414).
11. Տրդատ Բ. կամ Խոսրով Ա. Մեծ (217—238).	23. Շապուհ (416—420).
12. Տրդատ Գ. (250—252 Ա 283—294 Ա 298—330).	24. Արտաշէս Դ. (423—429).

2004

20208-60

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՐԶՊԱՆՆԵՐԸ

1. Վեհափառ Վարդապետ (430—438).
2. Վառապ Սիւնի (438—451).
3. Արտուրմիզդ (451—465).
4. Արմիշտատ (465—481).
5. Սահակ Բագրատունի (481—482).
6. Շապուհ Մեհրաբեան (483—484).
7. Անդեկան (484—485).
8. Վահան Մամիկոնեան (485—505).
9. Վարդ Մամիկոնեան (505—509).
10. Ա. Նիսիորական (548—552 ?)
11. Վշնասպ Վահրամ (552—554 ?)
12. Դենշապուհ (554—560 ?)
13. Վարազդատ (560—564 ?)
14. Սուրեն (564 ?—572).
15. Վարդան Վշնասպ (572—573).
16. Գողոն կամ Վղոն Մեհրան (573—573).
17. Փիլիպպոս Սիւնեաց տէր (573—578).
18. Տամ Խոսրով (578—580).
19. Վարազ Վղուր (580—581).
20. Մեծ սպարապետ Պարթեւ Պահլաւ (581—588).
21. Հրահատ (588—588).
22. Հրարտին Դատան (588—590).
23. Վրնդատական Նիսիորական (591— ?)
24. Մերակրուտ (594—598 ?)
25. Յաղգէն (598—600 ?)
26. Բուդմահ (600 ?—604).
27. Հոյիման (604—608).
28. Աշտատ Յեզտայար (608—610).
29. Շահէն պատգոստպան (611—612).
30. Շահրապեանպետ (612—613).
31. Պարսեանպետ Պարշընաղդատ (613— ?)
32. Նամգարուն Շոնաղպ (616—619 ?)
33. Շահրապական (620—624 ?)
34. Ճոռճ կամ Ռոճ Վեհան (624 ?—627).
35. Վարազտիրոց Բագրատունի (628—634).

ՅՈՒՆԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՅ ԿԱՌԱՎԱՐԻՋՆԵՐԸ

1. Յովհան Պատրիկ (591).
2. Հերակլ, զօրավար (594).
3. Սուրեն, զօրավար (604).
4. Մժէժ Գնունի, զօրավար (630—635).
5. Դաւիթ Սահառունի, կիւրապաղատ (635—638).
6. Թէոդորոս Ռշտունի, զօրավար և պատրիկ (641—646).
7. Թուամ (646—646).
8. Վարազտիրոց Բագրատունի, կիւրապաղատ (646—646).
9. Սմբատ Վարազտիրոցեան, կիւրապաղատ (646—656 ?)
10. Թէոդորոս Ռշտունի (կրկին), զօրավար (646—653).
11. Մօրիանոս, զօրավար (653).
12. Պռոկոպ, զօրավար (653).
13. Համադասպ Մամիկոնեան, կիւրապաղատ և պատրիկ (658—661).
14. Սմբատ Բագրատունի Սմբատեան, կիւրապաղատ (703—705).

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐԸ

1. Թէոդորոս Ռշտունի (654—658).
 2. Մուշեղ Մամիկոնեան (658—660).
 3. Գրիգոր Մամիկոնեան (661—685).
 4. Աշոտ Բագրատունի (685—688).
 5. Սմբատ Բագրատունի Սմբատեան (688—703).
 6. Արդլա (703—705).
 7. Կասմ (705—706).
 8. Արդլաղի (706—725 ?)
 9. Սեթ Հարաշի (726 ?—727 ?)
 10. Մուսան (728 ?—744).
 11. Իսահակ (745—750).
 12. Եղիշ Ա. (751—760 ?)
 13. Բագար կամ Պաքար (760 ?—761 ?)
 14. Հասան (762 ?—775).
 15. Եղիշ Բ. (775—780 ?)
 16. Օթման (780 ?—785).
 17. Ռոհ (785—785).
 18. Խաղմ (785—786).
 19. Եղիշ Գ. (786—787).
 20. Արդլաղի (787—787).
 21. Սուլէյման (787—790).
 22. Եղիշ Դ. (790—795).
 23. Խուլիմ (796—806).
 24. Ջոլ (807—847).
 25. Ապուսեթ (847—851).
 26. Յովսէփ կամ Եւսուֆ (851—851).
- Աշոտ Բագրատունի Սմբատեան, սպարապետ (856) և Եղիշեանց Եղիշ (861).

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԵԱՅ ՀԱՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

1. Աշոտ Ա. (885—890).
2. Սմբատ Ա. (890—914).
3. Աշոտ Բ. Երկաթ (914—929).
4. Աբաս (929—953).
5. Աշոտ Գ. Ողորմած (953—977).
6. Սմբատ Բ. Տիեզերակալ (977—989).
7. Դագիկ Ա. Շահնշահ (989—1020).
8. Սմբատ Գ. կամ Յովհաննէս Սմբատ (1020—1042).
9. Աշոտ Դ. (1020—1042).
10. Դագիկ Բ. (1042—1045 + 1079).

Կարուց քաղաւորութիւն

1. Մուշեղ (962—984).
2. Աբաս (984—1029).
3. Դագիկ (1029—1064 + 1080).

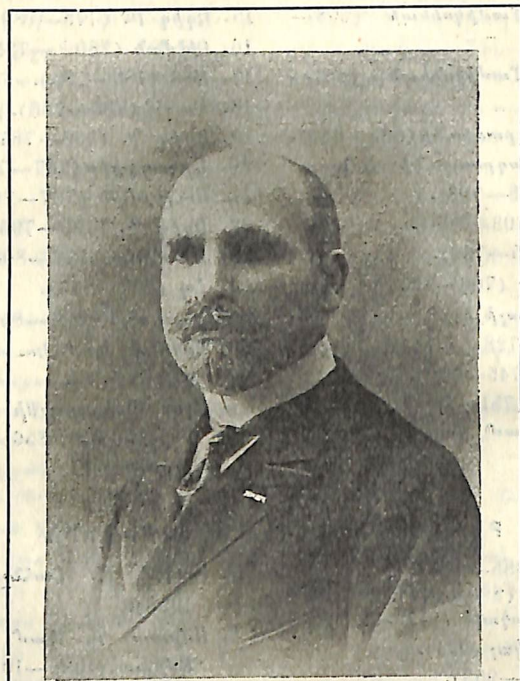
Ազունացի քաղաւորութիւն

1. Դաւիթ Անհողին (+ 1046).
2. Կորիկէ կամ Կիւրիկէ (1046—1082 ?)

ԱՐԾՐՈՒՆԵԱՅ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

1. Խաչիկ - Դագիկ (914—943).
2. Դերենիկ - Աշոտ (943—958).
3. Արուստայ - Համադասպ (958—968).
4. Աշոտ - Սահակ (968—990).
5. Դուրգէն - Խաչիկ (990—1003).
6. Սենեքերիմ - Յովհաննէս (990—1016 + 1026).
7. Դաւիթ, Ի Սերաստիա (1027—1037).

8. Ասով, Ի Սեբաստիա (1037—1080). 9. Արուսեհ, Ի Սեբաստիա (1037—1080).

Կ. Յ. Բաղդասարյան

ՌՈՒԲԵՆԵԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ

Ա. Տիրապետող իշխաններ

1. Ռուբեն Ա. (1080—1095).	6. Մելի (1170—1175).
2. Կոստանդին Ա. (1095—1099).	7. Ռուբեն Բ. (1175—1186).
3. Թորոս Ա. (1099—1129).	8. Լեւոն Բ. (1186—1196, իսկ իբր Լեւոն Ա. Թագաւոր՝ 1196—11219).
4. Լեւոն Ա. (1129—1137 * 1141).	
5. Թորոս Բ. (1145—1169).	

Բ. Թագաւորներ

1. Լեւոն Ա. (1196—1219).	3. Հեթում Ա. (1226—1270).
2. Հակոբ (1219—1262).	4. Լեւոն Բ. (1270—1289).
2. Յիսիակ (1222—1225).	5. Հեթում Բ. (1289—1297).

6. Թորոս (1213—1295).	12. Կի կամ Կոստանդին Բ. (1342—1344).
7. Սմբատ (1297—1298).	13. Կոստանդին Գ. (1344—1363), Լեւոն (1363—1365).
8. Կոստանդին Ա. (1298—1299).	14. Կոստանդին Դ. (1365—1373), Մարիամ (1373—1374).
9. Լեւոն Գ. (1301—1307).	15. Լեւոն Ե. (1374—1375 + 1393).
10. Օշին (1308—1320).	
11. Լեւոն Դ. (1320—1342).	

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ

ԱՌԱՆԴԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՒՆԸ

Ա. — ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ (*)

(Իշխաններ)

1. Հայկ Նահապետ (Բ. Ա. 2350).	25. Գոռակ	} (1700—1200).
2. Արմենակ	26. Հրանտ	
3. Արմայիս	27. Ընձաք	
4. Ամասիա	28. Գղակ	
5. Գեղամ	29. Հորոյ	} (1200—870).
6. Հարմայ	30. Զարմայր	
7. Արամ	31. Պերճ	
8. Արայ Գեղեցիկ	32. Արբուն	
9. Արայեան Արայ կամ Կարդոս	33. Հոյ	
10. Անուշաւան	34. Յուսակ	
11. Պարէտ	35. Կայակ	
12. Արբակ	36. Սկայորդի	
13. Զաւան		
14. Փառնաս		

(Թագաւորներ)

15. Սուր	1. Պարոյր	} (870—330).
16. Հաւանակ	2. Հրաչեայ	
17. Վաշտակ	3. Փառնուս	
18. Հայկակ Ա.	4. Պաճոյճ	
19. Ամպակ	5. Կոռնակ	
20. Առնակ	6. Փառս	
21. Շաւարշ	7. Հայկակ Բ.	
22. Նորայր	8. Երուանդ Ա. Սակաւակեաց	
23. Վստամ	9. Տիգրան Ա.	
24. Կար		

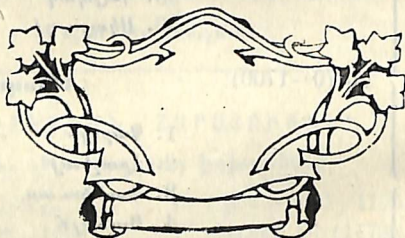
(*) Այստեղ դրուած բոլոր բուականները ենթադրական են :

10. Վահագն }
 11. Առաւան } (870—330).
 12. Ներսէս }
 13. Զարեհ }

14. Արմոգ }
 15. Բագամ } (870—330).
 16. Վան }
 17. Վահէ }

Բ. — ԱՐՇԱԿՈՒՆԵԱՅ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ (*)

1. Վաղարշակ (Բ. Ա. 150—128).	16. Խոսրով Ա. Մեծ (213—261).
2. Արշակ Ա. (128—115).	Անիշխանութեան ժամանակ (261—286).
3. Արտաշէս Ա. (115—90).	
4. Տիգրան Բ. = Մեծն Տիգրան (90—36).	17. Տրդատ (286—342).
5. Արտաւազդ Ա. (36—33).	18. Խոսրով Բ. (342—350).
6. Արշամ (33—3).	19. Տիրան Բ. (350—361).
7. Աբգար (Բ. Ա. 3—Բ. Ե. 34).	20. Արշակ Բ. (362—382).
8. Անանուհ (34—35).	21. Պապ (383—392).
9. Սանատրուկ (35—65).	22. Վարազդատ (392—395).
10. Երուանդ Բ. (65—85).	23. Արշակ Գ. (395—401).
11. Արտաշէս Բ. (85—126).	24. Խոսրով Գ. (398—402).
12. Արտաւազդ Բ. (126—130).	25. Վառաձապուն (402—424).
13. Տիրան Ա. (130—151).	26. Խոսրով Գ. Կրկին անգամ (424—425).
14. Տիգրան Գ. (151—193).	27. Շապուհ (425—428).
15. Վաղարշ (193—213).	28. Արտաշէր (428—433).

(*) Այստեղ գրուած բուսականներն ենթադրական են մեծ մասամբ:

2193

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1711110

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1711102

